

Sygn. akt V CK 296/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 listopada 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Stanisław Dąbrowski

SSN Zbigniew Strus

w sprawie z powództwa A.(...) S.A. w W.

przeciwko D. K. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 4 listopada 2005 r., kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 10 listopada 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej powództwo oraz w części orzekającej o kosztach postępowania i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 10 listopada 2004 r. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 31 października 2003 r. w ten sposób, że pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy, którym jest wyrok Sądu Okręgowego w P. z dnia 25 października 2001 r. co do zasądzonej kwoty 5.117,44 zł oraz co do zasądzonej kwoty 6.000 zł kosztów procesu, oddalił dalej idące powództwo oraz dalej idącą apelację, a także zasądził koszty postępowania.

W rozpoznawanej sprawie pozwany D. K. uzyskał przeciwko powodowi - A.(...) S.A. w W. prawomocny wyrok zasądający na jego rzecz kwotę 33.134,18 zł tytułem wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych. A.(...) S.A. dokonał zapłaty kwoty 48.228, 12 zł, która została przez D. K. zarachowana w sposób następujący: 26.429,14 zł na odsetki od należności głównej; 21.798,98 zł na częściowe zaspokojenie roszczenia głównego. Co do pozostałej kwoty należności głównej 11.335,20 zł oraz 6.000 zł tytułem zasądzonych kosztów postępowania przed sądem drugiej instancji D. K. wszczął postępowanie egzekucyjne.

Powodowa Spółka A.(...) wystąpiła o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności wskazując, że obliczając wynagrodzenie należne wierzycielowi i zasądzone wyrokiem Sądu Okręgowego w P. z dnia 25 października 2001 r. pomniejszyła je o kwotę 11.316,85 zł. Na tę kwotę składają się zaliczka na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

W takiej sytuacji Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 31 października 2003 r. pozbawił tytuł wykonawczy wykonalności uznając, że powództwo znajduje uzasadnienie w art. 840 § 1 k.p.c. Strona powodowa prawidłowo zmniejszyła zasądzoną należność o kwoty wynikające z obowiązujących przepisów podatkowych oraz przepisów normujących obowiązkowe ubezpieczenia emerytalno-rentowe oraz zdrowotne. Za osobę pozostającą w stosunku pracy należności te oblicza, pobiera i odprowadza pracodawca. Wynagrodzenie zasądzone na rzecz D. K. było wynagrodzeniem brutto, a więc powodowa Spółka zgodnie z prawem pomniejszyła je o wskazane należności.

Uwzględniając częściowo apelację pozwanego Sąd Apelacyjny wskazał, że nie jest możliwe pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego po wyegzekwowaniu należności. Strona powodowa utraciła zatem możliwość wytoczenia powództwa opozycyjnego co do kwot, które zostały już uiszczone. Powództwo takie mogło dotyczyć jedynie kwoty 11.335,20 zł pozostałej z kwoty zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 25 października 2001 r. oraz kwoty 6.000 zł zasądzonej tytułem kosztów postępowania apelacyjnego. Pozwany przyznał, że otrzymał kwotę 6.000 zł, a więc Sąd Apelacyjny odniósł się jedynie do kwoty 11.335,20 zł.

Co do tej kwoty Sąd wskazał, że uzasadnione jest jedynie żądanie pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego w części dotyczącej należności z tytułu zaliczki na podatek dochodowy oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne. Strona powodowa nie była natomiast uprawniona do odprowadzenia składki na ubezpieczenia społeczne w oparciu o przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń

społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.). Do końca 1998 r. składka na ubezpieczenie społeczne obciążała bowiem pracodawcę, a nie pracownika. Dopiero od dnia 1 stycznia 1999 r. po tzw. ubruttowaniu wynagrodzeń pracowniczych obowiązek jej zapłaty ciąży na pracowniku. Strona powodowa nie miała zatem podstaw do obliczenia i odprowadzenia składki na ubezpieczenia społeczne od kwoty zasądzonej tytułem wynagrodzenia za pracę w roku 1998.

Kasacja powodowej Spółki oparta została na obu podstawach. W ramach naruszenia prawa materialnego wskazuje się art. 16 ust. 1, art. 22 ust. 1 i 2 oraz art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) w związku z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn.: Dz. U. 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.), jak również art. 46 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz § 12 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania wskazano art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., art. 236 oraz art. 278 i nast. k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c., jak również nieuwzględnienie art. 465 k.c.

Pozwany w odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawowym zagadnieniem prawnym występującym w rozpoznawanej sprawie jest możliwość wystąpienia przez dłużnika z powództwem przeciwegzekucyjnym w sytuacji, gdy należność objęta tytułem wykonawczym została uiszczona dobrowolnie, a nie wyegzekwowana w toku postępowania egzekucyjnego. Sąd Apelacyjny oddalając w części powództwo wskazał na stanowisko, zgodnie z którym nie jest możliwe wytoczenie przez dłużnika powództwa opozycyjnego po wyegzekwowaniu przez wierzyciela świadczenia objętego tytułem wykonawczym.

Rzeczywiście, w orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane jest stanowisko, że dłużnik traci prawo wytoczenia powództwa opozycyjnego z art. 840 k.p.c. z chwilą wyegzekwowania przez wierzyciela świadczenia objętego tytułem wykonawczym (tak wyrok SN z dnia 17 listopada 1988 r., I CR 255/88, niepubl.; z dnia 24 czerwca 1997 r., III CKN 41/97, niepubl.; z dnia 4 kwietnia 2002 r., I PKN 197/01, „Wokanda” 2002, nr 12, s. 27). Stanowisko to odnosi się jednak do tych sytuacji, w których wierzyciel uzyskuje należne mu świadczenie w wyniku przeprowadzenia postępowania egzekucyjnego. W takich wypadkach gaśnie wykonalność wykonanego w

całości tytułu wykonawczego i tym samym nie jest możliwe jego wykonanie. Sąd Najwyższy wręcz podkreśla oczywistość prezentowanego poglądu z uwagi na to, że powództwo przeciwegzekucyjne skierowane jest na pozbawienie lub ograniczenie wykonalności tytułu wykonawczego i - co za tym idzie - może być realizowane tylko pod warunkiem, że istnieje potencjalna możliwość wykonania tytułu wykonawczego.

Odmienne natomiast przedstawia się sytuacja, gdy wierzyciel zostaje zaspokojony poza postępowaniem egzekucyjnym, w drodze dobrowolnego spełnienia świadczenia przez dłużnika. W takich wypadkach nie gaśnie wykonalność tytułu wykonawczego i istnieje potencjalna możliwość jego wykonania (wszczęcia postępowania egzekucyjnego). Żądanie pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności jest zatem dopuszczalne, a podstawę takiego żądania stanowi nastąpienie po powstaniu tytułu egzekucyjnego zdarzenia, wskutek którego zobowiązanie, w całości lub w części, wygasło (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). Takim zdarzeniem jest niewątpliwie spełnienie świadczenia przez dłużnika.

Trafnie zatem wskazuje się w kasacji na naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Jako nietrafne należy natomiast ocenić pozostałe zarzuty kasacyjne. Sąd Apelacyjny prawidłowo przyjął, że A.(...) S.A. jako pracodawca miał prawny obowiązek ustalić wysokość, pobrać i odprowadzić zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne. Obowiązek taki wynika z przepisów powołanych przez Sąd Apelacyjny. Nota bene są to przepisy regulujące stosunki administracyjno prawne, a więc poza kompetencją sądu cywilnego leży możliwość dokonywania ich wiążącej wykładni. W związku z tym nie jest możliwe ustosunkowanie się przez Sąd Najwyższy do zagadnień prawnych sformułowanych w tym zakresie w kasacji powódki.

Trafna jest także ocena Sądu Apelacyjnego co do braku podstaw prawnych do dokonania przez powódkę potrąceń składki na ubezpieczenia społeczne (emerytalno-rentowa i chorobowa) z wynagrodzenia należnego D. K. za rok 1998. Obowiązek ponoszenia przez pracownika finansowego ciężaru składki na ubezpieczenia społeczne, wynikający z ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), powstał z dniem 1 stycznia 1999 r. Brak zatem podstaw prawnych dla dokonania potrąceń z tego tytułu przez pracodawcę wypłacającego z opóźnieniem wynagrodzenie należne pracownikowi. W roku 1998 to pracodawca był obciążony obowiązkiem uiszczania składki na ubezpieczenie społeczne

pracownika i obowiązku tego nie może eliminować fakt opóźnienia się z wypłatą wynagrodzenia.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji kierując się treścią art. 393¹³ § 1 k.p.c. mającym w sprawie zastosowanie na podstawie art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. O zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych Dz. U. 2005 r. Nr 13, poz. 98).